

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТУ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи**

Декан факультету суспільних наук
Юрій ОСТАПЕЦЬ
« 28 » 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	012 Дошкільна освіта
Освітня програма	Дошкільна освіта
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «**Виховання толерантності в дітей дошкільного віку**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **01 «Освіта/Педагогіка»** спеціальності **012 «Дошкільна освіта»** освітньої програми «**Дошкільна освіта**».

Розробник: Іваничко Інна Іванівна, асистент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

протокол № 15 від «27» червня 2024 р.

Завідувач кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

(підпис)

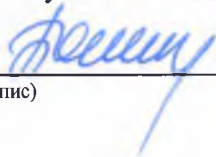
/Оксана ПОВІДАЙЧИК/

(прізвище та ініціали)

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук

протокол № 8 від «27» червня 2024р.

Голова науково-методичної комісії факультету суспільних наук

(підпис)

/Олена ПОПАДИЧ/

(прізвище та ініціали)

© Іваничко І.І., 2024 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2024 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	2	2
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	3	3
	Лекції:	
	30 год.	10 год.
	Практичні (семінарські):	
	30 год.	6 год.
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усний	Самостійна робота:	
	60 год.	104 год.

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни «**Виховання толерантності в дітей дошкільного віку**» є: сприяння теоретичній і практичній підготовці з виховання толерантності, формування фахових компетентностей у майбутніх вихователів та оволодіння технологіями виховання толерантного ставлення та поваги до інших у дітей дошкільного віку; ознайомлення з принципами організації толерантного середовища у закладах дошкільної освіти (ЗДО); формування умінь і навичок толерантного спілкування у взаємодії вихователь-вихованці-батьки та виховання толерантного ставлення до представників всіх етнічних груп у полікультурному середовищі.

Завдання вивчення дисципліни «Виховання толерантності в дітей дошкільного віку»:

- формування у майбутнього вихователя соціальної, громадської та загальнокультурної компетентності та педагогічної майстерності;
- оволодіння знаннями про Базовий компонент дошкільної освіти;
- розвиток теоретичних знань про толерантність та її значення в сучасному суспільстві;
- оволодіння практичними навичками виховання толерантності у дітей дошкільного віку;
- формування вмінь створення толерантного середовища у закладах дошкільної освіти;
- навчання методам і технологіям толерантного спілкування та взаємодії;
- розвиток компетентностей у майбутніх вихователів для роботи в полікультурному середовищі;
- виховання поваги та розуміння до представників різних етнічних груп.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

КЗ-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

КЗ-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

КЗ-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

КЗ-5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

КЗ-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.

КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

КЗ-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

КЗ-9. Здійснення безпечної діяльності

КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

КС-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага, толерантність).

КС-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку.

КС-4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, полікультурне середовище, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі).

КС-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.

КС-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки в полікультурному суспільстві.

КС-7. Здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів).

КС-13. Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленнєвою і художньо-продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку.

КС-16. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку толерантного ставлення та поваги до інших, в тому числі представників інших національностей, попередження та протидії булінгу.

КС-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.

КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами, в тому числі міжкультурної взаємодії.

КС-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

КС-21. Здатність працювати з проблемними дітьми, в тому числі з внутрішньо-переміщеними

КС-22. Здатність працювати в полікультурному середовищі

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни *«Виховання толерантності в дітей дошкільного віку»*:

ОК 1. Історія та культура України

ОК 7. Вступ до спеціальності

ОК 11. Дошкільна дидактика

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми *«Дошкільна освіта»*, вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.	ПРН 1
Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами, дітей – представників етнічних меншин.	ПРН 3
Розуміти і визначати особливості провідної – ігрової та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, способи їх використання в розвитку, навчанні і вихованні дітей раннього і дошкільного віку.	ПРН 4
Здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти	ПРН 5
Планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових, індивідуальних, етнічних особливостей і можливостей дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.	ПРН 7
Бути знайомим з ознаками булінгу, в тому числі на етнічному ґрунті в полікультурних регіонах. Вміти використовувати прийоми попередження та протидії йому..	ПРН 11
Визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти та знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності.	ПРН 15

Проектувати педагогічні заходи із залученням фахівців суміжних галузей, батьків, громадських діячів та ін. для реалізації завдань всебічного розвитку дітей.	ПРН 16
Здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію і розвивальне міжособистісне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного віку та особистісно- і соціально зорієнтоване спілкування з батьками	ПРН 17
Володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.	ПРН 18
Враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання, при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку	ПРН 20
Вміти взаємодіяти з проблемними дітьми, в тому числі з внутрішньопереміщеними	ПРН 23
Ефективно працювати в полікультурному освітньому середовищі.	ПРН 24

Очікуванні результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами вищої освіти після опанування навчальної дисципліни «*Виховання толерантності в дітей дошкільного віку*»:

Очікуванні результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Вміти будувати безпечне, комфортне та розвивальне середовище для дітей, емоційно-позитивно взаємодія між педагогами, дітьми та батьками та індивідуальний підхід до кожної дитини.	ПРН 1
Вміти здійснювати поважне ставлення до кожної дитини, формувати у дітей культури взаєморозуміння, емпатії.	ПРН 3
Вміти забезпечувати рівні можливості для участі в грі, незалежно від індивідуальних здібностей, темпу розвитку або культурного фону дитини та сприяти формуванню у дітей поваги до інших через участь у спільних іграх.	ПРН 4
Вміти здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи через інформаційно-просвітницькі заходи (семінари, тренінги, вебінари, консультації, інформаційні стенди) та спільно організації освітнього процесу (тематичні дні та свята, майстер-класи, екскурсії та прогулянки, творчі проекти) тощо, на теми пов'язані з вихованням толерантності в дітей.	ПРН 5
Уміти планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти для розвитку у дітей емпатії, співчуття та прийняття, організовувати групові ігри і проекти, які сприяють співпраці, взаємопідтримці та дружнім відносинам.	ПРН 7
Бути знайомим з ознаками булінгу, вміти використовувати прийоми попередження та протидії йому, володіти технологіями виховання в дітей раннього і дошкільного віку толерантного ставлення та поваги до інших.	ПРН 11
Уміти формувати уявлення про рідну культуру, традиції, мову, символіку, розвивати загальнолюдські цінності, виховання толерантності, стимулювання творчості, допитливості та самовираження та розвиток естетичного смаку.	ПРН 15
Знати проектувати педагогічні заходи із залученням фахівців суміжних галузей (психологів, арт-терапевтів, логопедів) батьків, громадських діячів та ін. тренінги, тематичні дні, свята, майстер класи для реалізації завдань з виховання толерантності в дітей через спільну роботу.	ПРН 16
Уміти здійснювати суб'єктно-суб'єктної взаємодії та розвивального педагогічного спілкування з дітьми дошкільного віку, а також особистісно- і соціально орієнтованого спілкування з батьками яке побудоване на відкритих, рівноправних і доброзичливих стосунках, яке сприяє формуванню толерантності та гармонійного розвитку дітей.	ПРН 17
Вміти будувати розвивальне середовище яке побудоване з урахуванням рівнів розвитку дітей і толерантного підходу, яке сприяє формуванню гармонійно розвиненої, відкритої до співпраці й різноманіття особистості.	ПРН 18
Вміти врахувати зони розвитку дітей яке дозволяє створювати гармонійне середовище, де діти розвиваються відповідно до своїх можливостей, формуючи	ПРН 20

цінності толерантності, співпраці та взаємоповаги.	
Здатність взаємодіяти з дітьми, які мають емоційні, соціальні чи когнітивні труднощі, а також з внутрішньо переміщеними дітьми за допомогою толерантного підходу, сприяє створенню сприятливих умов для їхнього розвитку та успішної інтеграції в суспільство.	ПРН 23
Вміти ефективно працювати в полікультурному освітньому середовищі за допомогою толерантного підходу створює атмосферу, де кожна дитина відчуває свою цінність, а культурне різноманіття стає ресурсом для розвитку всієї групи..	ПРН 24

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- залік
- поточний контроль
- тестування
- проекти
- презентація виконаних завдань

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю:

- усна відповідь
- доповнення відповіді
- експрес-опитування
- самостійна робота
- тестування
- індивідуальне завдання (в т.ч. презентація)
- модульне тестування

Проходить в індивідуальній, груповій, фронтальній формах.

Форми модульного контролю: передбачає варіанти завдань з переліку теоретичних питань та тестових завдань.

Протягом семестру студенти вивчають два змістових модулі з дисципліни. Після виконання кожного змістового модуля здійснюється поточний контроль у вигляді письмової роботи. Студенти, які не відвідували лекції, або не в повному обсязі виконали програму практичних занять, до поточного модульного контролю не допускаються. Вони мають право на відпрацювання пропущених занять.

Форми підсумкового семестрового контролю – залік, який проводиться в усній формі.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота							Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	50	100
7	8	7	7	7	7	7		

Тема 1. Науково-практичні основи виховання толерантності у дітей дошкільного віку

Тема 2. Толерантність: визначення, історія, параметри та складові.

Тема 3. Принципи виховання толерантності у контексті педагогіки не насильства - педагогіки співробітництва.

Тема 4. Проблеми толерантності в дитячому середовищі.

Тема 5. Дитина в соціальному просторі закладу освіти: толерантність і інтолерантність у прийнятті соціально-рольових позицій.

Тема 6. Толерантність як складова педагогічної культури та педагогічної компетентності педагога.

Тема 7. Проблема толерантності у відносинах батьків і дітей, способи її вирішення.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота							Модульна контрольна робота	Сума
T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	50	100
7	7	7	7	7	8	7		

Тема 8. Форми, методи і прийоми формування толерантності.

Тема 9. Зміст виховання толерантності в системі сучасної полікультурної освіти.

Тема 10. Комунікативна толерантність: поняття, складові, види, рівні.

Тема 11. Прояв гендерної толерантності у дітей різних вікових груп.

Тема 12. Національна та конфесійна толерантність у дитячому середовищі.

Тема 13. Концептуальне та програмне забезпечення педагогіки толерантності.

Тема 14. Толерантна інтернет-комунікація та програмне забезпечення педагогіки толерантності.

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Види діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	8	25	7	25
Ознайомлення з культурними традиціями	1	5	1	5
Навчання на онлайн-платформах з поданням сертифікату про результат навчання*	1	5	1	5
Експрес-опитування	1	5	1	5
Самостійна робота	1	10	1	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

*Здобувачі можуть отримати бали за вивчення окремих питань змісту дисципліни через навчання на відкритих онлайн-курсах в Україні за умов наявності відповідного сертифікату (Prometheus, EdEra, Дія. Цифрова освіта, Coursera та інші.). Наприклад - Платформа Prometheus: онлайн курс «Культура толерантності: як побудувати гармонійне суспільство на основі взаємної поваги та різноманіття» <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/tolerance-culture-society/>

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Оцінювання модульних завдань. Після виконання програми змістового модулю у визначений деканатом термін здійснюється поточний модульний контроль у вигляді письмової роботи, який оцінюється у межах від 1 до 50 балів.

50 балів (оцінка «відмінно») – студент виконав завдання запропонованого йому варіанта в повному обсязі і виявив при цьому:

- глибокі та повні знання матеріалу дисципліни;
- вільне володіння науковою термінологією;

- творчу самостійність;

9

- високу культуру оформлення знань та відповідний рівень умінь і навичок.

40 балів (оцінка «добре») – студент виконав завдання запропонованого йому варіанта в повному обсязі, вичерпно реалізував усі питання, виявив творчу самостійність, добре орієнтується в сучасних проблемах основ педагогіки, продемонстрував високу культуру оформлення знань, належний рівень умінь та навичок, але в роботі наявні окремі несуттєві помилки. Ставиться за виконання 75 % усіх завдань.

30 балів (оцінка «задовільно») – студент виявив задовільні знання матеріалу, але допустив при цьому окремі грубі фактичні помилки та неточності, а культура оформлення знань та рівень його умінь і навичок ще недостатні. Правильно виконано більше 50% запропонованих завдань.

20 балів (оцінка «незадовільно») – студент не виявив достатніх фахових знань з предмета, не досяг реалізації завдання через загальну слабку орієнтацію в програмовому матеріалі, а культура його мовлення й оформлення знань незадовільні. Завдань виконано менше від 50 %.

Якщо з об'єктивних причин студент не пройшов модульний контроль у визначений термін, то він має право за дозволом деканату пройти його протягом двох тижнів після виникнення заборгованості.

Модульна робота 1 (max. – 50 б.)

1) Теоретичні завдання: дайте відповідь на 2 питання (2x15б. = max. – 30 б.).

2) Тестові завдання: (20x1б. = max. – 20 б.).

Модульна робота 2 (max. – 50 б.)

1) Теоретичні завдання: дайте відповідь на 2 питання (2x15б. = max. – 30 б.).

2) Тестові завдання: (20x1б. = max. – 20 б.).

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

У наведеній нижче таблиці вказано критерії за якими визначається рівень навчальних досягнень здобувача освіти та відповідні відсотки за виконану роботу. Слід вважати, що знання, уміння та навички бакалавра відповідають певному рівню навчальних досягнень, якщо вони відповідають критерію, вказаному для цього рівням, та критеріям для всіх попередніх рівнів.

Рівні навчальних досягнень	Відсотки	Критерії оцінювання навчальних досягнень
F	0-35 %	Здобувач освіти: дає неправильні відповіді на всі запитання передбачені програмовим матеріалом, у наведені прикладів і не може їх виправити, не знайомий з основною літературою; не розуміє сутності основних категорій, не дає правильної відповіді на додатково поставлені запитання.
FX	35-59 %	Здобувач освіти: розпізнає окремі об'єкти, явища і факти предметної та може фрагментарно відтворити знання про них; має фрагментарні знання незначного загального обсягу (менше половини навчального матеріалу) за відсутності сформованих умінь та навичок.
E	60-63 %	Здобувач освіти: пояснює основні поняття навчального матеріалу, може самостійно відтворити значну частину навчального матеріалу; вже за зразком виконати основне навчальне завдання.

D	64-73 %	Здобувач освіти: ¹ вміє застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, може пояснити основні методи контролю навчальних досягнень, що використовуються та наводити власні приклади на підтвердження деяких тверджень; вміє виконувати навчальні завдання передбачені програмою.
C	74-81 %	Здобувач освіти: добре володіє навчальним матеріалом, застосовує знання на практиці самостійно знаходить і виправляє допущені помилки; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання навчального завдання.
B	82-89 %	Здобувач освіти: вміє систематизувати і узагальнювати отримані відомості, володіє міцними знаннями, самостійно визначає проміжні етапи власної навчальної діяльності, аналізує нові факти, явища; вже самостійно знаходить додаткові відомості та використовує їх для реалізації поставлених перед ним навчальних завдань, судження його логічні і достатньо обґрунтовані, має сформовані навички використання методів навчання і виховання.
A	90-100 %	Здобувач освіти: має стійкі системні знання та творчо їх використовує у процесі навчальної діяльності, вміє планувати особисту навчальну діяльність, оцінювати результати власної практичної роботи; вміє самостійно знаходити джерела різноманітних відомостей і використовувати їх відповідно до мети і завдань власної пізнавальної діяльності, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях, вміє виконувати завдання, не передбачені в навчальній програмі, має стійкі навички використання методів контролю навчальних досягнень вільно опановує та використовує сучасні методи навчання і виховання, а також інформаційно-комунікаційні технології для поповнення власних знань та розв'язування професійно орієнтованих завдань.

Підсумковим семестровим контролем з дисципліни **«Виховання толерантності в дітей дошкільного віку»** є залік, який проводиться в усній формі. Студент, який в результаті поточного оцінювання або підсумкового контролю за модулем отримав більше 60 балів, має право не складати залік з дисципліни. У такому випадку в заліково-екзаменаційну відомість заноситься загальна підсумкова оцінка. Для покращення підсумкової оцінки з дисципліни складання заліку є обов'язковим.

Студент, який в результаті підсумкового оцінювання отримав середнє арифметичне менше 60 балів, зобов'язаний складати залік з дисципліни. У разі, коли відповіді студента під час заліку оцінені менш ніж 60 балів, він (вона) отримує незадовільну підсумкову оцінку.

Оцінювання навчальних досягнень та практичних навичок студентів здійснюються за 100-бальною системою. Загальна кількість балів за семестр з навчальної дисципліни складається із середнього арифметичного балу за модулі та балів за поточний контроль.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	
82-89	B	добре	

74-81	C	1	Зараховано
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1 Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1 «Загальнотеоретичні основи розуміння толерантності»

Тема 1. Науково-практичні основи виховання толерантності у дітей дошкільного віку

Значимість толерантності для сучасного суспільства. Толерантність як предмет наукових досліджень. Аналіз проблеми виховання толерантності у дітей дошкільного віку в психолого-педагогічних дослідженнях. Особливості виховання толерантності у дітей дошкільного віку. Педагогічні засоби виховання толерантності в дітей дошкільного віку. Правові документи, які регламентують впровадження ідей педагогіки толерантності у практику: «Декларація принципів толерантності», «Конституція України», «Конвенція ООН про права дитини», «Декларація прав людини»....

Тема 2. Толерантність: визначення, історія, параметри та складові.

Сутність поняття «толерантність». Трактатування поняття «толерантність» у науці. Функції толерантності. Поняття педагогіки толерантності. Цілі, завдання та принципи педагогіки толерантності. Становлення і розвиток педагогіки толерантності. Сучасні дослідження в галузі педагогіки толерантності. Підходи окремих учених до проблеми формування толерантності.

Тема 3. Принципи виховання толерантності у контексті педагогіки не насильства - педагогіки співробітництва.

Поняття принципів виховання у сучасній педагогічній науці. Основні принципи педагогіки ненасильства і педагогіки співробітництва. Процес формування у вихованців ненасильницьких, толерантних форм відносин. Принципи виховання толерантності: принцип толерантного середовища, принцип умовності толерантності, принцип особистої гідності, принцип соціальної обумовленості виховання, принцип діалогу та співробітництва.

Тема 4. Проблеми толерантності в дитячому середовищі.

Особливості розвитку толерантності у дітей різних вікових груп Толерантність у світлі теорій розвитку особистості. Розвиток толерантності як моральної якості. Критерії та показники толерантності. Вікова динаміка розвитку толерантності як моральної якості. Рівні розвитку даної якості. Загальна характеристика діагностичних методик, що визначають рівень сформованості толерантності особистості.

Тема 5. Дитина в соціальному просторі закладу освіти: толерантність і інтолерантність у прийнятті соціально-рольових позицій.

Своєрідність соціально-рольової позиції учня в навчальній діяльності: ставлення до правил поведінки в школі, до навчальних дій і вимог, до навчальної діяльності, до вчителя, до однокласників у процесі навчальної діяльності. Свобода вираження дитини. Межі ефективності примусу в навчальній діяльності. Процес адаптації дітей до освітнього простору і проблеми толерантності. Умови безпечного середовища освіти.

Тема 6. Толерантність як складова педагогічної культури та педагогічної компетентності педагога.

Компетентнісний підхід до підготовки педагогів. Професійна компетентність сучасного педагога у вирішенні завдань формування політичної, етнічної та релігійної толерантності дошкільників у педагогічному процесі на певному освітньому щаблі. Компоненти педагогічної толерантності: доброзичливість, уважне ставлення до іншого, безконфліктне спілкування, емпатичні здібності, товариськість, педагогічне співробітництво, вміння слухати, комунікативна толерантність, діалогічне мислення, самоприйняття і прийняття інших. Прийоми саморозвитку педагогічної толерантності.

Тема 7. Проблема толерантності у відносинах батьків і дітей, способи її вирішення.

Взаємодія батьків і дітей: типи, особливості прояву. Проблема «батьків» і «дітей» - наслідок відсутності толерантності у взаєминах в сім'ї. Толерантність - основа сімейного благополуччя. Можливі варіанти вирішення проблеми сімейної інтолерантності.

Змістовний модуль 2 «Толерантність: практичні аспекти»

Тема 8. Форми, методи і прийоми формування толерантності.

Поняття форми, методу і прийому в педагогіці. Методи виховання толерантності: бесіда, приклад, заохочення, соціальна проба, аналіз виховуючих ситуацій, метод педагогічної драматургії, метод переконання, метод навіювання та ін.

Прийоми: рольова маска, мікрофон по колу, безперервна естафета думок, естафета на задану тему та ін. Форми виховання толерантності: бесіди, диспути, тренінги, вистави, ігрові програми та ін.

Тема 9. Зміст виховання толерантності в системі сучасної полікультурної освіти.

Поняття полікультурного освітнього простору: підходи до організації педагогічної діяльності. Поняття міжетнічної толерантності та культури міжнаціонального спілкування як одного з найважливіших (базових) компонентів змісту виховання толерантності. Етнокультура в системі сучасної освіти, її педагогічний потенціал. Критерії і показники толерантності. Науково-педагогічні підходи до визначення змісту виховання толерантності в роботах сучасних вчених та дослідників.

Тема 10. Комунікативна толерантність: поняття, складові, види, рівні.

Поняття комунікативної толерантності. Основні підструктури особистості, які забезпечують комунікативну толерантність особистості. Особливості поведінки педагога з низькою комунікативною толерантністю

Тема 11. Прояв гендерної толерантності у дітей різних вікових груп.

Поняття гендеру та особливості гендерної толерантності. Знайомство з гендерними ролями і гендерна ідентичність в дошкільному періоді - основа гендерної толерантності. Гендерні стереотипи та їх зв'язок з гендерною толерантністю. Особливості впливу гендерних стереотипів на взаємодію з однолітками.

Тема 12. Національна та конфесійна толерантність у дитячому середовищі.

Поняття національної самосвідомості, процес її формування. Національна самосвідомість як основа міжнаціональної толерантності. Системний підхід при вихованні національної самосвідомості і міжнаціональної толерантності. Етнопедагогізація освітнього процесу як передумова розвитку міжнаціональної толерантності. Особливості конфесійної толерантності в дитячому середовищі; характерні установки у сфері міжнаціональних відносин (до представників інших релігій, невіруючих, сект тощо).

Особливості міжкультурної толерантності, форми її прояву. Шляхи та засоби формування етнічної самосвідомості. Ознаки міжнаціональної інтолерантності: етноцентризм, ксенофобія, геноцид. Прояви інтолерантності в дитячому середовищі та її особливості; міжнаціональні

міжособистісні конфлікти, насильство над іншими і т. д. Педагогічні умови формування конфесійної і національної толерантності.

Тема 13. Концептуальне та програмне забезпечення педагогіки толерантності.

Поняття концепції і програми, їх спільні та відмінні ознаки. Характеристика програм тренінгу «Професійна компетентність педагога», «Толерантність як показник компетентності педагога», «Хай у серці живе Україна», «Навчаємось педагогічної толерантності», «Вчимося жити разом».

Тема 14. Толерантна інтернет-комунікація та програмне забезпечення педагогіки толерантності.

Характеристика програмного забезпечення педагогіки толерантності, способів, методів та методик толерантної Інтернет-комунікації. Робота з Інтернет-сайтами з проблеми толерантності (розміщення інформації на сайті «Інтернет і толерантність», участь в опитуваннях, у конференції, на форумі і т. д.).

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин 120					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі:				
лекції		практичні семінарські	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
1-й семестр						
Модуль 1. «Загальнотеоретичні основи розуміння толерантності»						
Тема 1. Науково-практичні основи виховання толерантності у дітей дошкільного віку	9	3	2			4
Тема 2. Толерантність: визначення, історія, параметри та складові.	10	3	2			5
Тема 3. Принципи виховання толерантності у контексті педагогіки не насильства - педагогіки співробітництва.	8	2	2			4
Тема 4. Проблеми толерантності в дитячому середовищі.	8	2	2			4
Тема 5. Дитина в соціальному просторі закладу освіти: толерантність і інтолерантність у прийнятті соціально-рольових позицій.	8	2	2			4
Тема 6. Толерантність як складова педагогічної культури та педагогічної компетентності педагога.	10	2	3			5
Тема 7. Проблема толерантності у відносинах батьків і дітей, способи її вирішення.	9	2	3			4
Разом за модуль	62	16	16			30
Модуль 2. «Міжкультурна толерантність: практичні аспекти»						
Тема 8. Форми, методи і прийоми формування толерантності.	8	2	2			4
Тема 9. Зміст виховання толерантності в системі сучасної полікультурної освіти.	8	2	2			4
Тема 10. Комунікативна толерантність: поняття, складові, види, рівні.	8	2	2			4

<i>Тема 11.</i> Прояв гендерної толерантності у дітей різних вікових груп.	8	2	2		4
<i>Тема 12.</i> Національна та конфесійна толерантність у дитячому середовищі.	8	2	2		4
<i>Тема 13.</i> Концептуальне та програмне забезпечення педагогіки толерантності.	9	2	2		5
<i>Тема 14.</i> Толерантна інтернет-комунікація та програмне забезпечення педагогіки толерантності.	9	2	2		5
Разом за модуль	58	14	14		30
Разом за семестр	120	30	30		60

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин 120					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі:				
лекції		практичні семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
1-й семестр						
Модуль 1. «Загальнотеоретичні основи розуміння толерантності»						
<i>Тема 1.</i> Науково-практичні основи виховання толерантності у дітей дошкільного віку	8	1				7
<i>Тема 2.</i> Толерантність: визначення, історія, параметри та складові.	9	1	1			7
<i>Тема 3.</i> Принципи виховання толерантності у контексті педагогіки не насильства - педагогіки співробітництва.	9	1	1			7
<i>Тема 4.</i> Проблеми толерантності в дитячому середовищі.	7,5	0,5				7
<i>Тема 5.</i> Дитина в соціальному просторі закладу освіти: толерантність і інтолерантність у прийнятті соціально-рольових позицій.	7,5	0,5				7
<i>Тема 6.</i> Толерантність як складова педагогічної культури та педагогічної компетентності педагога.	9	0,5	0,5			8
<i>Тема 7.</i> Проблема толерантності у відносинах батьків і дітей, способи її вирішення.	9	0,5	0,5			8
Модуль 2. «Міжкультурна толерантність: практичні аспекти»						
<i>Тема 8.</i> Форми, методи і прийоми формування толерантності.	10	1	1			8
<i>Тема 9.</i> Зміст виховання толерантності в системі сучасної полікультурної освіти.	8	1				7
<i>Тема 10.</i> Комунікативна толерантність: поняття, складові, види, рівні.	8	1				7
<i>Тема 11.</i> Прояв гендерної толерантності у дітей різних вікових груп.	8	1				7
<i>Тема 12.</i> Національна та конфесійна толерантність у дитячому середовищі.	9,5	0,5	1			8

<i>Тема 13.</i> Концептуальне та програмне забезпечення педагогіки толерантності.	9	0,5	0,5			8
<i>Тема 14.</i> Толерантна інтернет-комунікація та програмне забезпечення педагогіки толерантності.	8,5		0,5			8
Разом за семестр	120	10	6			104

6.3 Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	<i>Тема 1.</i> Науково-практичні основи виховання толерантності у дітей дошкільного віку	2	
2.	<i>Тема 2.</i> Толерантність: визначення, історія, параметри та складові.	2	1
3.	<i>Тема 3.</i> Принципи виховання толерантності у контексті педагогіки не насильства - педагогіки співробітництва.	2	1
4.	<i>Тема 4.</i> Проблеми толерантності в дитячому середовищі.	2	
5.	<i>Тема 5.</i> Дитина в соціальному просторі закладу освіти: толерантність і інтолерантність у прийнятті соціально-рольових позицій.	2	
6.	<i>Тема 6.</i> Толерантність як складова педагогічної культури та педагогічної компетентності педагога.	3	0,5
7.	<i>Тема 7.</i> Проблема толерантності у відносинах батьків і дітей, способи її вирішення.	3	0,5
8.	<i>Тема 8.</i> Форми, методи і прийоми формування толерантності.	2	1
9.	<i>Тема 9.</i> Зміст виховання толерантності в системі сучасної полікультурної освіти.	2	
10.	<i>Тема 10.</i> Комунікативна толерантність: поняття, складові, види, рівні.	2	
11.	<i>Тема 11.</i> Прояв гендерної толерантності у дітей різних вікових груп.	2	
12.	<i>Тема 12.</i> Національна та конфесійна толерантність у дитячому середовищі.	2	1
13.	<i>Тема 13.</i> Концептуальне та програмне забезпечення педагогіки толерантності.	2	0,5
14.	<i>Тема 14.</i> Толерантна інтернет-комунікація та програмне забезпечення педагогіки толерантності.	2	0,5
15.	Разом	30	6

6.4 Самостійна робота

Самостійна робота є основним способом засвоєння студентами навчального матеріалу в позааудиторний час без участі викладача. Обсяг і зміст самостійної роботи визначається робочою програмою та робочим планом у межах встановленого обсягу годин із навчальної дисципліни, методичними вказівками викладача.

Навчальний матеріал, передбачений навчальним планом для засвоєння студентом у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд із навчальним матеріалом, опрацьованим під час аудиторних занять.

Самостійна робота над навчальною дисципліною включає: опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу; вивчення окремих тем питань, що передбачені для самостійного опрацювання; поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової

інформації; підготовка до практичних (семінарських) занять; систематизацію вивченого матеріалу перед іспитом; опрацювання та підготовку огляду опублікованих у фахових та інших виданнях статей; розроблення схем, таблиць, діаграм, мультимедійних презентацій тощо.

№ з/п	Назва теми (завдання)	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Тема 1. Науково-практичні основи виховання толерантності у дітей дошкільного віку	4	7
2.	Тема 2. Толерантність: визначення, історія, параметри та складові.	5	7
3.	Тема 3. Принципи виховання толерантності у контексті педагогіки не насильства - педагогіки співробітництва.	4	7
4.	Тема 4. Проблеми толерантності в дитячому середовищі.	4	7
5.	Тема 5. Дитина в соціальному просторі закладу освіти: толерантність і інтолерантність у прийнятті соціально-рольових позицій.	4	7
6.	Тема 6. Толерантність як складова педагогічної культури та педагогічної компетентності педагога.	5	8
7.	Тема 7. Проблема толерантності у відносинах батьків і дітей, способи її вирішення.	4	8
8.	Тема 8. Форми, методи і прийоми формування толерантності.	4	8
9.	Тема 9. Зміст виховання толерантності в системі сучасної полікультурної освіти.	4	7
10.	Тема 10. Комунікативна толерантність: поняття, складові, види, рівні.	4	7
11.	Тема 11. Прояв гендерної толерантності у дітей різних вікових груп.	4	7
12.	Тема 12. Національна та конфесійна толерантність у дитячому середовищі.	4	8
13.	Тема 13. Концептуальне та програмне забезпечення педагогіки толерантності.	5	8
14.	Тема 14. Толерантна інтернет-комунікація та програмне забезпечення педагогіки толерантності.	5	8
	Разом:	60	106

6.5 Індивідуальні завдання

До індивідуальної роботи у процесі вивчення навчальної дисципліни відносяться творчі й індивідуальні навчально-дослідні завдання, зокрема: дослідження практичних ситуацій; підготовка реферативних матеріалів на актуальні теми з елементами наукового дослідження та його презентація; презентація власних досліджень, конференцій; написання есе; виконання вправ різного рівня складності, тестових завдань; розробка явищ і процесів; анотація опрацьованої додаткової літератури (відеофільмів); анотація прочитаної літератури з елементами науково-дослідної роботи; пошук в комп'ютерних мережах додаткового навчального матеріалу до запропонованих викладачем тем; збір інформації та ознайомлення із зарубіжним досвідом, що стосується певної навчальної проблеми тощо.

Пропонована тематика індивідуальних навчально-дослідних завдань з курсу «Виховання толерантності в дітей дошкільного віку»:

1. Зробити конспект статті про толерантність у вигляді тез: Наприклад: Глинська Л. Феномен толерантності в соціально-філософських інтерпретаціях. *Соціологічні студії*. 2019. № 2. С. 42-47. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/socst_2019_2_8.

2. Законспектувати основні положення Декларації принципів толерантності (від 16.11.1995): Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_503

3. Розробити пам'ятку «Кордони толерантності вихователя»

4. Підібрати 5 вправ, 5 рольових та 15 ділових ігор для кожної вікової групи, що використовуються при вихованні толерантності вихователем (на вибір).

5. Розробити поради для батьків «Як виховувати толерантну дитину»

6. Підготувати презентацію на тему:

- Довіра і толерантність: проблема кордонів.
- Проблеми толерантності в сучасному суспільстві.
- Принципи толерантності та соціальне партнерство.
- Психологічні аспекти формування толерантної свідомості.
- Релігійна толерантність в полікультурних регіонах.
- Соціально-психологічні чинники етнічної толерантності/ інтолерантності в полікультурних регіонах.
- Толерантність і міграційні процеси.
- Культура толерантності в сучасній парадигмі освіти.

7. Скласти список сімейних фільмів які виховують толерантність.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: комп'ютерний клас.

Обладнання: мультимедійне.

Програмне забезпечення: підключення до інтернету та браузер.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна:

1. Богданець-Білоskalенко Н. Дитяча література як важливий складник у вихованні толерантності дітей дошкільного віку. *Acta Pedagogica Volynienses* Вип. 1, 2023 С. 10–17
2. Деленко В., Гнатишак І., Луциньська О. Література для дітей як джерело виховання толерантності дошкільників. *ScienceRise: Педагогічна освіта*. Випуск (2(59)), С. 63–67.
3. Григоренко В.Л. Формування толерантності у майбутніх вихователів ЗДО в умовах інклюзивної освіти. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика* : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 31 березня – 2 квітня 2021 р.). У 2 томах. / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків : «Мітра», 2021. Т.1. С.155-158
4. Гаврилюк, Л. П. Виховання толерантності особистості як запорука попередження проявів ксенофобії у суспільстві. *Зб. наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. І. Огієнка*. Серія : Соціально-педагогічна. 2019. Вип. 32. С. 40–53.
5. Глинська, Л. Феномен толерантності в соціально-філософських інтерпретаціях. *Соціологічні студії*. 2019. № 2. С. 42–47.
6. Голованова, Т. П. Толерантність і педагогіка: історико-теоретичний аспект. *Вісн. Запоріж. нац. ун-ту*. Педагогічні науки. 2018. № 2. С. 21–24.
7. Бикова, М. Толерантність як актуальна проблема виховання в закладах дошкільної освіти. *Педагог. науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. № 10. С. 117–130.
8. Канюк О., Іваничко І. Деякі наукові підходи до розуміння терміну «ТОЛЕРАНТНІСТЬ». *Науковий вісник Ужгородського університету : Педагогіка. Соціальна робота* / гол. ред. О. Бартош, І. Козубовська. Ужгород : Говерла, 2022. Вип. 2 (51). С. 58–61
9. Декларація принципів толерантності (від 16.11.1995) : Документ 995_503, редакція від 16.11.1995, чинний http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_503

Допоміжна:

1. Афанасьєва Л. Толерантність як соціальний маркер повсякденного буття людини. *Соціологічні студії*. 2019. № 2. С. 35–41.
2. Біденко Є. В. Толерантність як універсальна компетенція в системі європейської освіти. *Освітній дискурс : збірник наукових праць*. Educational discourse : Collection of scientific papers / Голов. ред. О. П. Кивлюк. Київ : ТОВ «Науково-інформаційне агентство "Наука-технології-

інформація"», 2020. Вип. 27 (10). С. 24-36. 1

3. Буря Л. Теоретичний аналіз поняття «релігійна толерантність. Особистісне зростання: теорія і практика: Збірник наукових праць. Житомир, Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2020. С. 15-17.
4. Виклики толерантності в умовах російської воєнної агресії: матеріали Всеукраїнської науково-дискусійної платформи, яка приурочена до Міжнародного дня толерантності, м. Кропивницький, 16 листопада 2022 року. Кропивницький : ДонДУВС, 2022. 162 с.
5. Виховання особистості у добродійній діяльності : метод. посіб. / Алексеєнко Т.Ф., Данілова А.П., Малиношевський Р.В. та ін./ під заг. ред Т.Ф. Алексеєнко. Ніжин : ПП Лисенко, 2015. 192 с.
6. Гавриловська К., Дем'янчук Ю. Тренінгові техніки як засіб формування толерантності в системі інклюзивної освіти. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки.* 2022. Випуск 13. С. 49–54.
7. Глосарій і тезаурус Європейського інституту з гендерної рівності / ред. кол. М. Бабак, О. Давліканова, М. Дмитрієва, М. Козир, Л. Компанцева, К. Левченко, М. Скорик, О. Сулова; оновл. вид. Київ: «Вістка», 2021. 170 с.
8. Демчина, О. Гендерна толерантність як соціально-психологічний феномен. *Зб. наук. пр. Психологія.* 2019. Вип. 23. С. 35–41.
9. Дичківська, І. Формування міжетнічної толерантності майбутніх вихователів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки. *Наук. зап. Бердянськ. держ. педагог. ун-ту. Серія : Педагогічні науки.* 2019. Вип. 2. С. 189–197.
10. Єфімова О. Формування толерантності студентства в освітньому середовищі. *Актуальні питання гуманітарних наук.* 2021. Вип. 40(1). С. 298-302
11. З толерантністю на «ти» : практичне заняття з елементами казкотерапії. *Психолог дошкілля.* 2020. Квіт., № 4. С. 20–33.
12. Калуська Л. В. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку “Соняшник”. Вид. 3-тє, доп.. Тернопіль : Мандрівенць, 2023. 210 с.
13. Кривошея, Н. Б. Формування толерантності дошкільника засобами родинного виховання. *Гуманізація навчально-виховного процесу.* 2020. Вип. 1. С. 277–283.
14. Лещенко, М. Є. Толерантність як чинник формування успішної особистості. Проблеми соц. роботи: філософія, психологія, соціологія. 2019. № 1. С. 46–51.
15. Максимова, О. Експериментальне дослідження рівня міжособистісної толерантності у дітей старшого дошкільного віку в когнітивній та емоційній сферах. *Педагог. освіта: теорія і практика.* 2019. Вип. 27. С. 323–328.
16. Сайко Х. Я., Островська К. О. Толерантність до дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивній школі. *Молодий вчений,* 2020. No1 (77). С. 43-46.
17. Шинкарьова, Ж. В. Виховання міжетнічної толерантності дітей дошкільного віку в контексті конструктивного досвіду зарубіжжя. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика.* 2019. Вип. 3. С. 247–257.
18. Яланська С. П. Толерантність як розуміння цінності іншої особистості. *Актуальні проблеми психології.* Т. 14. Методологія і теорія психології : зб. наук. пр. Київ; Ніжин : Лисенко М.М., 2020. Вип. 3. С. 369-378.

Інформаційні джерела:

1. Державна науково-педагогічна бібліотека ім. В. О. Сухомлинського. URL : http://www.library.edu.ua.net/scientific_information_work/suhomlynskiy
2. Електронні журнали та газети – Портал сучасних педагогічних ресурсів. URL: http://intellect-invest.org.ua/educ_resources_e-magazines
3. Електронна онлайн-бібліотека. URL: <http://readbookz.com/books/172>.
4. Електронна бібліотека з практичної педагогіки. URL : <http://freebooks.net.ua/uchebniki/humanitarni/others/52071-m.drjebbl-i-dzh.stringerputevoditel-po.html>
5. Освіта.ua URL : <https://osvita.ua/>
6. Міністерство освіти і науки України URL : <http://www.mon.gov.ua>
7. Освіта в Україні URL : <http://www.ednu.kiev.ua>
8. ВСЕОСВІТА URL : <https://vseosvita.ua/library/korisni-sajti-dla-vciteliv71595.html->
9. Інститут модернізації змісту освіти URL : <http://www.imzo.gov.ua>
10. Educational Era. Створюємо освітні онлайн- проекти URL : <https://www.ed-era.com/>.

11. Педагогічна преса URL : <http://pedpresa.ua/>
12. Учительський журнал URL : <http://teacherjournal.com.ua/>
13. Цікаві відео URL : <https://drive.google.com/>
14. Онлайн тестування «Тесторіум» URL : <http://www.testorium.net/>
15. Навчальні програми URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>
16. Для педагогів і психологів URL : www.krok.org.ua

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібно підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібно підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібно підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібно підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)